

“інтелектуального” розвитку суспільства, услід за А. Тойнбі, можна назвати спроможність державного управління вчасно реагувати на постійно супроводжуючі суспільний розвиток проблеми й суперечності за принципом “виклик – реакція”, долати “виклики утиску”, коли суспільство, втрапивши щось життєво важливе, спрямовує свою енергію на вироблення властивостей, що відшкодовують втрату.

Список використаних джерел

1. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / М. Вебер ; [пер. з нім. О. Погорілого]. – К. : Основи, 1994. – 261 с.
2. Веблен Т. Теорія праздного класу / Т. Веблен. ; [пер. с англ.] – М. : Прогресс, 1984. – 364 с.
3. Манн Т. Об учении Шпенглера : в 10 т. / Т. Манн ; [пер. с нем. Е. Эткинда] // Томас Манн. Собр. соч.– Т. 9: О себе и собственном творчестве (1906–1954). Статьи (1908–1929). – М. : Гос. изд-во худож. лит., 1960. – С. 610–619.
4. Ницше Ф. Сочинения : в 2 т. / Ф. Ницше ; [сост. ред. и авт. примеч. К. А. Свасьяна ; пер. с нем.]. – М. : Мысль, 1996.
5. Хайдеггер М. Бытие и время / М. Хайдеггер ; [пер. с нем. В. В. Библихина]. – Х. : Фолио, 2003. – 503, [9] с. – (Philosophy).
6. Шелер М. Положення людини у космосі / М. Шелер // Зарубіжна філософія ХХ століття. – К. : Довіра, 1993. – С. 146–152.
7. Шпенглер О. Закат Западного мира; Очерки морфологии мировой истории : полное изд. в одном томе / Освальд Шпенглер ; [пер. с нем.]. – М. : “Изд-во АЛЬФА-КНИГА”, 2010. – 1085 с.

Надійшла до редколегії 25.10.2016 р.

УДК 35.076:352

ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ КРАЇН ЄС

Серенок А. О.,

*к. держ. упр., доц., доцент кафедри інформаційних технологій і систем управління,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентів України,
м. Харків*

Розглянуто основні європейські нормативно-правові акти, що регулюють сферу розвитку інформаційного суспільства. Проаналізовано досвід країн Європейського Союзу щодо публічного управління розвитком інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформаційне суспільство, електронний уряд, електронне урядування, публічне управління.

Serenok A. O.,

*PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor
of Information Technology and Management Systems Department, KRI NAPA, Kharkiv*

THE EXPERIENCE OF PUBLIC ADMINISTRATION OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION SOCIETY AND ELECTRONIC GOVERNANCE OF THE EU COUNTRIES

In the article have been analyzed the European legislations on a development of the Information Society and the experience of public administration on a development of the Information Society of the EU countries.

Key words: information society, e-government, e-governance, public administration.

© Серенок А. О., 2016

Постановка проблеми. В рамках Європейського Союзу (далі – ЄС) можна виділити декілька дуже успішних, але досить різних моделей розвитку інформаційного суспільства, а саме: скандинавську, центральноєвропейську, західноєвропейську, острівну тощо.

Україна чітко визначила свій зовнішньополітичний курс на євроінтеграцію. Водночас очевидно, що врахування і використання відповідного досвіду європейських країн щодо розвитку інформаційного суспільства також є абсолютно необхідним для нашої держави на цьому шляху. Актуальність даної теми обумовлена низкою факторів, основними з яких є зростаюче значення інформації для будь-якої сфери життєдіяльності особи, суспільства та держави; входження України в світовий інформаційний простір; поява нових та зростання рівня традиційних загроз в інформаційній сфері, неспроможність влади самостійно їх розв'язати, інформаційною війною Росії проти України; важливістю державного регулюючого впливу на інформаційну сферу та недосконалістю чинного законодавства; необхідністю підвищення рівня обґрунтованості формування та реалізації державної політики розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

Зважаючи на підписання Україною Угоди про Асоціацію з ЄС [2], основні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні до 2020 р. мають бути гармонізовані з орієнтирами розвитку, визначеними ініціативою “Цифровий порядок денний для Європи” [3] в рамках європейської стратегії економічного розвитку “Європа 2020: стратегія розумного, сталого і всеосяжного зростання” [4]. Крім того, розвиток електронного урядування визначено одним з головних пріоритетів Європейського плану дій у сфері електронного урядування на 2016–2020 рр. [5].

У цьому контексті ключовими для нашої держави нині є два питання: 1) імплементація профільних документів і проектів ЄС в українське національне законодавство; 2) можливості врахування й використання Україною відповідного досвіду окремих європейських країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи розвитку інформаційного суспільства аналізуються в роботах зарубіжних учених Д. Белла, М. Кастельса, С. Кліфта, Й. Масуди, Е. Тоффлера, Ф. Уєбстера та ін.

Різні підходи до проблематики розбудови інформаційного суспільства в Україні обґрунтовуються в роботах українських дослідників О. Баранова, І. Жиляєва, П. Клімушина, Ю. Машкарова, Н. Грицяк, О. Орлова, Г. Почепцова, А. Семенченка, В. Степанова, С. Чукут та ін.

Виклад основного матеріалу. Більшість країн-членів ЄС мають великий досвід законодавчого і проектного супроводу розвитку інформаційного суспільства. У 1994 р. була прийнята Рекомендація для Європейської Ради – “Європа і глобальне інформаційне суспільство” [6]. Як показав подальший глобальний розвиток ІТ та інформаційної сфери, в рекомендаціях вже тоді досить точно визначили абрис інформаційного суспільства майбутнього. Так, основними техніко-технологічними напрямками його створення в рекомендаціях названо цифрові мережі інтегрованих послуг, ширококутові лінії зв'язку, мобільна телефонія, супутниковий зв'язок. На цьому технологічному фундаменті автори рекомендацій передбачали створення комплексу інфраструктур, сервісів та послуг, який було названо “містком в інформаційне суспільство”: дистанційна зайнятість; дистанційне навчання; мережі, що зв'язують університети і дослідницькі центри; спектр послуг електронного зв'язку, доступний для малого та середнього бізнесу; комп'ютерні системи управління транспортними послугами; комп'ютерний контроль за повітряним сполученням; комп'ютерні мережі в сфері охорони здоров'я;

е-торгівля; європейська мережа національних і муніципальних адміністративних органів; міські інформаційні супермагістралі [1].

Рекомендація для Європейської Ради “Європа і глобальне інформаційне суспільство” справила значний вплив на формування у подальшому нормативно-проектного забезпечення розвитку інформаційного суспільства Європейського Союзу.

Наступним вагомим документом ЄС щодо розвитку інформаційного суспільства була ініціатива під назвою “eEurope”, що була висунута Європейською Комісією та схвалена в 2000 р. Європейською Радою в Лісабоні. Прийнята тоді програма “eЄвропа – інформаційне суспільство для всіх” [7] стала частиною Лісабонської стратегії ЄС, в рамках якої ЄС поставив за мету стати до 2010 р. найбільш конкурентоспроможною та динамічною економікою, заснованою на інноваціях та знаннях. Серед основних цілей даної ініціативи варто назвати такі:

- забезпечити входження всіх окремих громадян, сімей, підприємств, шкіл й адміністративних установ в цифрове сторіччя і надати їм доступ в Інтернет;
- створити цифрову культуру, сповнену духом підприємництва та відкрити впровадженню нових інформаційних технологій;
- забезпечити стимулювання соціальної інтеграції засобами інформаційного суспільства.

Для досягнення цих цілей в 2000 р. був прийнятий відповідний план дій під назвою “eEurope 2002” [8]. Його найважливіші заходи були націлені на забезпечення більш дешевого, швидкого і надійного доступу в Інтернет, здійснення фінансових інвестицій та інвестицій в людський капітал, а також підтримку використання Інтернету.

На зміну програмі “eEurope 2002” прийшла програма “eEurope 2005” [9]. Новий план дій передбачав головним чином підтримку широкого доступу в Інтернет за конкурентними цінами, забезпечення безпеки мереж та стимулювання використання інформаційних технологій державними та громадськими органами: тобто використання електронного уряду.

У наступній європейській ініціативі “i2010: Інформаційне суспільство та медіа для подальшого зростання і нових робочих місць” [10], було окреслено нові стратегічні завдання Європейської Комісії в сфері інформаційного суспільства та ЗМІ на період до 2010 року.

Ініціатива i2010 була спрямована на досягнення трьох головних цілей:

- створення єдиного європейського інформаційного простору, необхідного для успішного функціонування відкритого та конкурентоспроможного внутрішнього ринку в сфері інформаційного суспільства та засобів масової інформації;
- зростання інновацій та інвестицій в дослідження в області ІКТ;
- у розвитку інформаційного суспільства пріоритети – досягнення кращої якості життя і надання електронних послуг.

Нарешті, в рамках прийнятої Європейською Радою навесні 2010 р. стратегії соціально-економічного розвитку ЄС на період до 2020 р. “Europe 2020” [4] було ухвалено одну з її семи флагманських ініціатив “Цифровий порядок денний для Європи” (Digital agenda for Europe) [3]. Саме ця галузева стратегія є основним нині діючим проектним документом з розвитку інформаційної сфери Євросоюзу.

У свою чергу в “Цифровому порядку денному для Європи” визначений 101 захід в межах семи ключових напрямів подальшої роботи довкола “перезавантаження економіки ЄС і отримання максимальної віддачі від цифрових технологій для громадян і бізнесу”. Ними є [3]:

1. Створення єдиного цифрового ринку, що має забезпечити повноцінне використання переваг цифрової ери. Зняття правових та адміністративних бар'єрів і створення єдиних правил для вільного транскордонного поширення онлайн-послуг та контенту, спрощення оформлення авторських прав, транскордонне ліцензування, розвиток єдиного простору онлайн-платежів;

2. Досягнення інтероперабельності (експлуатаційної сумісності) програмного забезпечення і контенту, оптимізація відповідних стандартів – покращання нормативних процедур та підвищення сумісності для досягнення безперешкодної взаємодії численних ІТ-пристроїв і додатків, сховищ даних і послуг;

3. Підвищення довіри і безпеки користувачів – захист від шкідливого програмного забезпечення, скоординована європейська відповідь на кібер-атаки, модернізація системи захисту персональних даних;

4. Розвиток швидкісного інтернету (широкосмугового доступу – ШСД) – досягнення до 2020 р. інтернет-швидкості 30 Мбіт/с або вище для всіх європейських громадян. Широкошмуговий доступ має важливе значення для економічного зростання, створення робочих місць, доступності е-послуг. Єврокомісія планує вивчати шляхи залучення інвестицій у галузь, у тому числі за допомогою кредитних та податкових пільг;

5. Розвиток наукових досліджень та інновацій – інвестиції ЄС у профільні дослідження та розробки (R&D) складають трохи більше третини від таких у США. Відтак, планується залучення найкращих дослідників, створення інфраструктури світового класу, адекватне фінансування, втілення найкращих ідей у товарах та послугах, подальша координація діяльності R&D-центрів та об'єднання зусиль країн-членів ЄС;

6. Подальше поширення цифрової грамотності і навичок роботи з ІТ серед громадян ЄС. Більше половини європейців (250 млн.) використовують інтернет щодня, але ще 30 % ніколи не використовували його. У той же час кожний громадянин має право на оволодіння навичками для здійснення е-торгівлі, користування електронними громадськими, соціальними і медичними послугами, на дистанційне навчання і вигодами е-демократії;

7. ІТ для вирішення соціальних проблем – зокрема, скорочення споживання енергії, підтримка життя старіючих громадян, модернізація медичних послуг, підвищення якості державних послуг, оцифрування культурної спадщини Європи, забезпечення повсюдного доступу до інтернету.

У 2012 р. Європейська Комісія презентувала модернізований варіант семи ключових напрямів, розроблений з урахуванням найперспективніших трендів глобального розвитку ІТ і актуальних потреб інституційного та нормативно-проектного забезпечення галузевої регуляторної політики ЄС. Зокрема, серед “оновлених пріоритетів” розвитку містяться завдання щодо розробки панєвропейської стратегії з кібернетичної безпеки у комплексі з відповідною Директивою [11], а також спеціальної програми з розвитку індустрії хмарових обчислень в ЄС [12] та відповідного координаційно-консультативного органу. Як і завжди, мають місце макроекономічні розрахунки проектної результативності всіх цих заходів. Так, за прогнозами Комісії, реалізація цілей оновлених “семи стовпів” до 2020 року збільшить ВВП Євросоюзу на 5 % і дозволить створити 1,2 млн робочих місць (у довгостроковій перспективі – 3,8 млн). Такого ефекту планується досягти за рахунок збільшення інвестицій в ІКТ, підвищення рівня цифрової грамотності населення, впровадження інновацій (у тому числі в державному секторі), подальшого розвитку е-інфраструктури та інтернет-економіки.

При вивченні проектних документів Європейського Союзу звертає на себе увагу їх тісна взаємопов'язаність і чітка ієрархічність. Весь корпус документів творить таку собі піраміду, де будь-яка загальна стратегія чи програма складається з низки більш ретельно та конкретно розроблених галузевих стратегій чи програм, а ті в свою чергу “розпадаються” на ще вужчі локальні проекти, у межах яких вже є можливість безпосередньої та предметної роботи на рівні окремих регіонів, спільнот, підприємств тощо [1].

Так, “Цифровий порядок денний для Європи” являє собою загальноєвропейську галузеву стратегію, але водночас є інтегральною складовою загальної програми соціально-економічного розвитку ЄС “Європа 2020”. При цьому, як показано вище, в самому “Порядку денному” визначено сім пріоритетних напрямів роботи заради виконання тринадцяти головних завдань, що сформульовані у вигляді конкретних цифр і календарних дат. Задля реалізації цих завдань заплановано 101 захід. У свою чергу, в процесі імплементації заявлених в рамках стратегії локальних “підпрограм” виникають спеціалізовані проекти та ініціативи, так би мовити, більш прикладного рівня.

Приміром, для реалізації стратегії “Вивільнення потенціалу хмарних обчислень в Європі” (один з “семи стовпів” “Порядку денного”) було запущено підпорядковані їй проекти “Європейське хмарове партнерство” (European Cloud Partnership), що діє у форматі проведення регулярних зустрічей “Керуюча панель” (SteeringBoard), ініціатива Cloud-for-Europe (C4E), команда “Узгодження хмарових стандартів” (Cloud Standards Coordination), що опікується виробленням відповідної “дорожньої карти” (cloud standardisation roadmap). Під реалізацію великого і дорогого (більше 9 млрд. євро) панєвропейського проекту охоплення до 2020 р. всієї території Союзу високошвидкісними та ультра-швидкісними широкопasmовими мережами Connecting Europe Facility (приблизно можна перекласти як “Засіб для поєднання Європи”) взагалі створюються численні інвестиційні фонди і налагоджується широке приватно-державне партнерство.

Там, де простір застосування галузевої стратегії перетинається з іншими арéалами розвитку та планування, відбувається узгодження відповідних проектів. Приміром, завдання “Порядку денного” подекуди корельовано з завданнями рамкової програми з науково-технічного та інноваційного розвитку ЄС “Horizon 2020” [13], зокрема в частині хмарних технологій, розвитку освітнього простору, екології, охорони здоров'я, освоєння космосу.

Таким чином, як проектний документ, “Порядок денний” демонструє дуже предметний підхід до планування інформаційного розвитку, а також чітке розуміння того, що в наш час ІКТ є “інструментом глобального перерозподілу ідей, капіталів і праці, що визначає парадигму розвитку глобалізованого світу”, тобто найважливішим стратегічним ресурсом.

У цілому ж “Digital Agenda for Europe” являє собою план дій, спрямований на досягнення двоєдиної мети: забезпечення глобальної конкурентоспроможності Євросоюзу через розвиток та імплементацію ІКТ, а також “дигіталізації” суспільства, тобто розповсюдження цифрових технологій в усіх сферах і прошарках європейського соціуму. Для України особливо важливим є вивчення досвіду Євросоюзу в цій галузі. Крім того, розвиток інформаційного суспільства визначено одним з головних пріоритетів Європейського плану дій у сфері е-урядування на 2016–2020 рр. Так ще згідно з Рекомендацією Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи “Про електронне урядування” – електронне урядування включає в себе е-демократію та постачання е-публічних послуг. Опублікування інформації електронними засобами як вид діяльності відноситься до е-послуг.

У Рекомендації Rec (2004) 15 Комітету міністрів Ради Європи “Про електронне урядування”, зокрема, наведено наступні кроки розбудови е-урядування у державах-підписантах:

- переглянути політику впровадження технологій е-урядування, законодавство і практику його застосування у цій сфері;
- залучати до співпраці відповідних іноземних та національних експертів з метою творення спільної стратегії щодо напрямів впровадження і розвитку е-урядування;
- розробити стратегію е-урядування, яка: повністю відповідатиме принципам національної організації демократичного врядування; сприятиме позитивному розвитку демократичних процесів тощо.

Використання електронного урядування сприятиме ефективному розв’язанню таких проблем як:

- непрозорість, неефективність, закритість, корумпованість органів влади;
- формування механізмів децентралізації, деконцентрації, демократичного контролю та участі громадян у розробці та реалізації державної політики;
- повернення довіри громадян до інститутів та публічних службовців.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Комплекс виконання заходів з розвитку інформаційного суспільства передбачено як Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [2], так і багатьма іншими міждержавними угодами зокрема щодо: управління кордонами; боротьби зі злочинністю та корупцією; у боротьбі з тероризмом; інформування про будь-які значні або важливі ризики для здоров’я населення; незастосування та непідтримка будь-яких заходів, які обмежують транскордонне надання електронних комунікаційних послуг; забезпечення взаємного доступу до ринків державних закупівель на основі принципу національного режиму на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях для державних контрактів та договорів концесії у традиційних галузях економіки, а також у комунальному господарстві; сприяння взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву у сфері регіональної політики, створюючи канали зв’язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства тощо. Передбачено, що ЄС та Україна сприяють поступовому наближенню до права і нормативно-правової бази ЄС у галузі регулювання інформаційного суспільства і електронних комунікацій.

Список використаних джерел

1. Европейський досвід нормативно-проектного забезпечення розвитку інформаційного суспільства: висновки для України. Аналітична доповідь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Gnatyuk-59546.pdf>.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631.
3. Digital agenda for Europe. – Access mode : <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/digital-agenda-communication-en.pdf>.
4. EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>.
5. EU eGovernment Action Plan 2016-2020 Accelerating the digital transformation of government. – Access mode : <http://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/fp/2016-EU-eGovernment-Action-Plan-2016-2020.pdf>.
6. Recommendations to the European Council. Europe and the global information society . – Access mode : <http://paginaspersonales.deusto.es/abaitua/konzeptu/w3c%5Cbange.htm#chap>.
7. eEurope – An information society for all. – Access mode : http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24221_en.htm.

8. eEurope 2002. – Access mode : http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24226_a_en.htm.
9. eEurope 2005. – Access mode : http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24226_en.htm.
10. i2010: Information Society and the media working towards growth and jobs . – Access mode : http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/c11328_en.htm.
11. EU International Cyberspace Policy. – Access mode : http://eeas.europa.eu/policies/eu-cyber-security/index_en.htm. – Title from screen.
12. European Cloud Partnership. – Access mode : <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/european-cloud-partnership>.
13. What is Horizon 2020? – Access mode : <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/whathorizon-2020>.

Надійшла до редколегії 10.10.2016 р.

УДК 351:321.7

ВПЛИВ Е-ДЕМОКРАТІЇ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Громико О. І.,

аспірант кафедри державного управління,

Харківський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління при Президентові України,

м. Харків

У статті проаналізовано стан е-демократії в Україні, співвідношення принципів вітчизняної системи державного управління з принципами е-демократії. Виявлено фактори, що зумовлюють трансформацію системи державного управління під впливом розвитку е-демократії.

Ключові слова: інформаційне суспільство, е-демократія, інструменти е-демократії, принципи е-демократії, принципи системи державного управління, трансформація системи державного управління.

Громико О. І.,

Postgraduate student of Public Administration Department, KRI NAPA, Kharkiv

THE IMPACT OF E-DEMOCRACY ON TRANSFORMATION OF PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN UKRAINE

The paper analyzes the state of e-democracy in Ukraine, and correlation between the national system of public administration and e-democracy principles. Factors that determine the public administration system transformation, influenced by e-democracy development, have been revealed.

Key words: information society, e-democracy, e-democracy instruments, e-democracy principles, public administration system principles, transformation of public administration system.

Постановка проблеми. Побудова інформаційного суспільства є одним із головних завдань усіх розвинутих країн світу. Україна теж приєдналася до світового процесу формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічного суспільства, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя. Однак права і свободи людини можуть бути гарантованими і захищеними тільки за наявності вільного доступу до інформації, забезпечення суспільної думки, адекватної подій, які від-

© Громико О. І., 2016